

Kristitty pappi arvostelee teosofiaa.

C. Skovgaard-Petersen: *Kan man lefva på religiös öfvertro?* En bok om lifsvärdet i spiritism, teosofi, magi m. m. (Saattaako ihminen elää uskonnollisella taikauksella? Kirja spiritismin, teosofian, magian y. m. elämänarvosta).

Tanskalaisen papin Skovgaard-Petersenin kirja on monessa suhteessa ajan merkki, ja tekee mieleni lisätä: ilahuttava ajan merkki. Kun viime vuosisadalla hyökättiin teosofiaa y. m. vastaan, tapahtui se aina siinä mielessä, että teosofia tietysti oli humbugia, että H. P. Blavatsky oli petturi ja että „koko maailma“ tämän oikeastaan jo tiesi. Tämmöisessä hengessä ovat kirjoitetut esim. K. af Geijerstamin „Modern Vidskepelse“ ja „Den afslöjade Isis“ sekä V. Solovjoffin „A modern priestess of Isis“; niiden tarkoitus on silminnähtävästi naurattaa yleisöä. Ne herättivät hetkellistä huomiota, mutta ovat sittemmin vaipuneet unholaan. Kun nyt kaikista hyökkäyksistä huolimatta madame Blavatskyn sanat ovat käyneet toteen, että teosofinen liike yhä vain kasvaisi voimassa ja tiedossa, on semmoinen hyökkäämistapa toivottavasti ainiaaksi hylätty. Ainakin on Skovgaard-Petersen pääasiallisesti ymmärtänyt, että jos mieli vastustaa teosofiaa, on käytettävä toisenlaisia aseita. Pilkkia ei ole paikallaan, sille ajattelevat ihmiset kääntävät selkensä. Ja teosofian kannattajat, joita tekijä lukee miljoonissa (siv. 44), ovat ajattelevaa ja vakavaa väkeä. S.-Petersen on sentähden aivan toiselta kannalta ottanut arvostellakseen teosofiaa. Jos jälkikaikua vielä on vanhasta hyökkäystavasta, on sitä vastoin henki toinen. S.-Petersen tahtoo olla rehellinen; hän ei edellytä, että kaikki teosofit ovat pettureita tai petettyjä, vaan hän arvelee, että ne ovat rehellisiä ihmisiä, jotka hänen kannaltaan katsoen valitettavasti ovat joutuneet harhaan. Hän on itse kirkonmiehenä syvästi vakuutettu oman uskonsa ehdottomasta totuudesta, olematta silti ahdasmielinen dogmatikko, ja hän asettaa itselleen tuon luonnollisen kysymyksen: voiko ihminen elää ilman Kristusta? Hänen sydämensä vastaa hänelle: ei voi, ja innokkaana, ihmisystävällisenä miehenä hän ottaa oikein perinpohjin todistaakseen, että ne ihmiset, jotka koettavat elää ilman Kristusta, joutuvat ennemmin tai myöhemmin haaksirikkoon. Hän suunnittelee suurta teosta, jossa puhuu „ihmiskunnasta ilman Kristusta“ ja jonka ensimmäinen jakso käsittelee „uskonnollisia ihmistyyppejä“. Tästä ensimmäisestä jaksosta on kaksi osaa ilmestynyt: edellinen arvostelee Goetheä, Franklinia, Rousseautila ja Tolstoita (Kan man lefva på rationalism?), jälkimäinen on puheenalainen kirja teosofiasta j. n. e. Hänen kielensä on vilkasta, jaloa ja tuntehikasta; hänen kirjansa olen lukenut mitä suurimmalla mielen kiinnolla. Kerrankin rehellinen ja vakava vihollinen! Vihollinen semmoinen, joka oikeastaan on ystävä, sillä mitä hän sanoo teosofiaa vastaan on sitä laatua, että jos se olisi totta, mekin teosofeina yhtyisimme häneen; missä kohdin hän on myykkä, siinä mekin vaikenemme; ja kummal! missä hän puhuu kauniita sanoja totuuden ja oman uskonsa puolesta, siinä hänellä on meidänkin sydämemme puolellaan – mutta me

sanomme silloin: nyt sinä puhut kuin teosofi! Ja me tarkotamme tällä lauseellamme jotakin yhtä hyvää ja kiitettävää kuin jos hän sanoisi jostakin teosofista, että hän puhuu kuin oikea kristitty. Sillä kaikkihan me rakastamme totuutta ennen muuta?

S.-Petersen antaa monella sivulla kokonaisen esityksen teosofisesta järjestelmästä, kuten hän sanoo. Tämä esitys on hyvin tarkasti ja tunnollisesti laadittu, alkaen kolmesta Logoksesta, puhuen tasoista ja prinsipeistä ja loppuen nirvanaan. Tämä nyt on teosofien maailmankatsomus, hän sanoo, ja on ikäänkuin hän ihmetellen kysyisi: mitä henkeä tässä on? Mekin lukiessamme ihmettelemme: onko tämä teosofia? Tosin jokainen lause on oikea, mutta tämäkö on teosofia? Mekään emme nähneet siinä mitään henkeä. S.-Petersen on juuri tehnyt sen, josta H. P. Blavatsky varotti: hän oli tehnyt teosofiasta järjestelmän – ja järjestelmän, joka ei edes huokunut tekijänsä rakkautta. Madame Blavatsky ei luonut mitään järjestelmää. Jos hänen jälkeensä toinen tai toinen teosofi on koettanut luoda yhtenäistä järjestelmää, on tämä ollut rakkauden työtä, jonka tarkoituksena on ollut helpottaa muiden etsijäin tutkimuksia. Vaikka S.-Petersen sitä epäilee, on olemassa eräitä ikuisia teosofisia totuuksia: niitä ovat Valkoisen Veljeskunnan eli Mestarien olemassaolo, maailmankaikkeuden äärettömyys ja ikuisuus, ihmishengen kuolemattomuus ja ikuinen kehitys, jälleensyntyminen, luonnon ja elämän lakisiteisyys (karma), ihmisten veljeys, näkymättömän maailman olemassaolo j. n. e. Kaikki yksityisseikat astrali- ja muista tasoista, suurista opettajista kuten Jeesuksesta y. m., vihkimyksistä ja semmoisista ovat enemmän tai vähemmän okkultisia tiedonantoja, joita kenenkään ei tarvitse uskoa ollakseen teosofi ja pyrkiäkseen jumalalliseen viisauteen.

Tekijä ei arvostelekaan sen laajemmin „teosofista järjestelmää“. Hän tyytyy vain esittämään sen kaikessa komeudessaan, kylmyydessään ja kuivuudessaan. Ja sitten hän huudahtaa: „Mutta totuudella ei ole sijaa teosofiassa. Teosofialla on vain totuuden sirpaleita. Se ei ratkaise tärkeintä kaikista arvotuksista: ihmissydämen arvotusta. Se tuskin osaa selittää ihmissydämen janoa jumalaan, ei sen armonhuutoa“ (siv. 120).

Kas siinä koko arvostelun ydinkohta. Teosofia ei ole totuus, sillä totuus on se joka ratkaisee ihmissydämen arvotuksen, joka selittää ihmisen kaihon jumalaan ja hänen armonpyyntönsä.

Ihmissydämen arvotus ja kaiho jumalaan! Tämä on todella vakava ja tärkeä kysymys. Jos ei teosofia voisi sitä tyydyttää, niin saattaisimme todella epäillä jumalallisen viisauden jumalallista totuutta. Mutta kuinka lienee?

Meidän pitäisi saada paljon teosofisia tunnustuskirjoja, tarkoitan semmoisia, joissa teosofit kertoisivat itsestään ja jumalastaan. Sillä sen me tiedämme aivan varmaan, että *juuri näitä ihmissydämen kysymyksiä teosofiassa pohditaan*. Onko ketään, joka sitä kieltäisi? Epäilemättä on tuhansia, jotka yhdellä äänellä huutavat: me olemme juuri teosofian avulla löytäneet jumalan!

Entä ihmissydämen armonpyyntö?! Tekijä sanoo, että se on yleinen inhimillinen piirre, ja hän kysyy: „Miksi sukukuntamme paraimmat alati rukoilevat,

että jumala kääntäisi vihansa meistä pois eikä muistaisi syntiämme?“ (siv. 120). Tämä kysymys on kristillinen erehdys. Niin eivät sukukuntamme paraimmat ole kysyneet eivätkä kysy. Niin ei voi kysyä toinen kuin se, joka edellyttää, että jumala vihaa meitä syntimme tähden. Niin ei ole kysynyt Buddha eikä Zoroaster eikä Laotse. Niin kysyy ainoastaan kristitty teologi ja ihminen, joka pelkää jumalaa ja helvettiä.

Siinä kohden todella meidän jumalamme ja herra S.-Petersenin on hieman erilainen. Me emme usko vihaan, vaan rakkauteen. Me uskomme, että jumala aivan tyynenä katselee meidän harha-askelitanme. Hän tietää, että me saamme kärsiä erehdyksistämme ja että me kärsimyksistä viisastumme. Meidän jumalamme ei vihaa, vaan odottaa. Hän puhuu jokaisen ihmisen sydämessä, ja ennen tai myöhään, tässä tai jossain tulevassa ruumistuksessa, ihminen kuulee hänen äänensä ja kiiruhtaa hänen luoksensa.

Meidän on siis itse asiassa helppo kumota S.-Petersenin moitteet ja vastaväitteet. Kaikki muu mitä hän sanoo on vähäpätöisempää. Hän väittää m. m. että esoterista kristinuskoa ei ole, että teosofian puolelta on historian väärennystä puhua salaisista opeista kristinuskon ensi aikoina. Tietysti, sillä tekijä luulee itse olevansa kaikista salaisimmassa kristinuskon sopukassa, kun hän uskoo, että Kristus tuli maailmaan kuollakseen ristillä ihmiskunnan syntien lunastamiseksi. Tämä on kuitenkin vain erilainen tapa lukea evankeliumeja ja tutkia historiaa. Tottakai herra S.-Petersen myöntää, että gnostikoilla oli salaisia oppeja? Mutta gnostikot olivat myös entisajan kristityitä. Vasta myöhempi aika on tuominut heidät „kerettiläisiksi“. Silloin alussa oli aivan monenlaisia kristillisiä seurakuntia, joista muutamat kehittyivät kirkoksi, kun ne möivät itsensä valtiojärjestölle. Ja myöntää S.-Petersen myös, että raamatussa puhutaan „jumalan viisaudesta“ ja „salatusta viisaudesta“ ja „salaisuuksista“; – hän vain lukee ne sanat omalla tavallaan, teosofia omallaan.

Tekijä on niinkään pahoillaan siitä, että teosofisten tutkimusten mukaan risti on vanha vertauskuva ja niin syvällinen. Hän tahtoi, että risti olisi jonkunmoinen puhtaasti kristillinen taikakappale, sillä „kuinka risti muuten voisi tehdä ihmisestä uuden olennon, niinkuin me tiedämme sen tehneen?“ hän kysyy, ajatellen kristillisiä kääntymyksiä. Mitä me siihen vastaamme? *Ristikö* sen on tehnyt?

Sitten tulee tekijän todistelussa kohta, jossa hän iskee kiveen. Hän on nyt saapunut tärkeimpään teosofiseen oppiin: oppiin Mestareista. Ne ovat vielä tiellä, niistä on pääseminen. Mitenkä! Tietysti vanhalla tavalla: niitä ei ole olemassa, ne ovat H. P. Blavatskyn keksimiä pelättejä.

Ei sanaakaan siitä, että Mestarein olemassaolo ei ollenkaan riipu madame Blavatskyn todistuksesta yksinomaan. Ei sanaakaan siitä, että eversti Olcott, että Annie Besant, että C. W. Leadbeater, että A. P. Sinnett ovat julkisesti tunnustaneet omasta kokemuksestaan tietävänsä, että Mestareita on. Ei sanaakaan siitä, että on olemassa kokonainen valiojoukko teosofeja, jotka omasta kokemuksestaan tietävät tämän asian totuuden.

Mutta ehkei herra S.-Petersen tiedä tästä, ehkei hän tiedä, että H. P. Blavatsky ei ollut ainoa opetuslapsi. Varmaankaan hän ei tiedä, sillä kuinka hän muuten pilaisi kirjaansa vetämällä esiin vanhat hyökkäykset madame Blavatskya vastaan, turvautumalla semmoisiin auktoriteteihin kuin K. af Geijerstamiin ja V. Solovjoffiin ja Hodgsonin raporttiin? Niitä todistuskappaleita ei kukaan asiantuntija pidä missään arvossa. Ne on kaikki teosofiselta taholta todistettu vääriksi, vaikka maailman muistissa on paremmin säilynyt itse „skandali“ ja syytös kuin syyttömäksi julistus, jota maailma tuskin tunteeakaan.

Vaan jääkööt kaikki ne jutut omaan arvoonsa. Kukaan teosofi ei myönnä, että teosofia mitenkään olisi riippuvainen H. P. Blavatskyn hyvästä tai huonosta maineesta. Jos joku ihminen opettaa meitä kirjottamaan ja laskemaan, mitä me siitä välitämme, jos perästäpäin meille kerrotaan, että se ihminen olikin – oppimaton hutilus? Madame Blavatsky on näyttänyt meille, mitä tietä pitkin voimme etsiä jumalaa – pitääkö meidän hämmästyä sanattomiksi, jos yhtäkkiä ruvetaan huutamaan, että madame Blavatsky olikin jumalaton pahantekijä? Me tiedämme, minkä me tiedämme – ja me olemme hänelle velkaa, mitä hänelle olemme velkaa. Mutta koska hän on opettanut meitä jumalaa etsimään, kuinka hän itse olisi jumalaton, ja koska hän on opettanut meitä hyvää tekemään, kuinka hän itse olisi pahantekijä? Tämä on luonnollinen edellytyksemme. Mikään pyhimys hän ei ollut, mikään täydellinen ihminen ei. Ja kiitos jumalan, että totuuden sanoja on saanut lausua ihminen, jolla on ollut sydän kuin meillä muillakin! Kiitos jumalan, sillä nyt meidän ei tarvitse kiitollisuudesta ruveta häntä jumaloimaan.

Kaikista merkillisin puoli S.-Petersenin kirjasta – sekin ajan merkki – on kuitenkin se, että tekijä itse myöntää uskovansa sekä spiritismin että magian ilmiöihin! Hän ei saata tosiasioita kieltää. „Spiritististen ilmiöiden todellisuus on todistettu,“ hän sanoo (siv. 47), ja salaisista kyvyistä yleensä hän niinkään lausuu, että „niitä todella on ja että ne oman luonteensa perusteella muodostavat oleellisen puolen ihmisen uskonnollisesta luonnosta“ (siv. 208). Hän tekee myös eron valkoisen ja mustan magian välillä ja tulee siihen loppupäätökseen, että kaikkia salaisia kykyjä on käytettävä jumalan kunniaksi ja että valkoinen magia on näiden kykyjen käyttö Jeesuksen Kristuksen yhteydessä (siv. 208). Kaikki muu magia on mustaa.

Epäilemättä. Mekin sanomme, että maagillisia kykyjä on käytettävä ainoastaan jumalan kunniaksi – kaikki muu on mustaa magiaa. Niiden voimien käyttö „Jeesuksen Kristuksen yhteydessä“ on kristilliseltä kannalta aivan oikea tapa ilmaista totuus. Samaten buddhalainen sanoisi, että niitä saa käyttää ainoastaan Buddhan yhteydessä. Me sanomme, että salaisia kykyjä saa käyttää ainoastaan *Mestariinsa luvalla*, muuten se on mustaa magiaa.

S.-Petersen tuomitsee meitä kaikkia sangen ankarasti. Hän sanoo: „Mutta me pistämme tynesti kaikki spiritistit, teosofit ja hermetikot samaan pussiin. Kaikki heidän todellinen tai luultu seurustelunsa henkien kanssa – „vainajien“, kaukaisten mestarien“ tai „taivaallisten haltioiden“ kanssa – on todellisuudessa „mustaa magiaa“,

sillä se on yritystä hallita henkiä alistumatta personallisessa uskossa henkien herran, Jeesus Kristuksen alle“ (siv. 214).

Hyvin kaunista ja ylösrakentavaa, mutta vähän ikävä loppupäätös meille teosofeille ja spiritisteille. Kuitenkin ainoa tapa rehellisen kristityn, joka ei voi tosiasioita kieltää, pelastua pälkähästä, sillä „se joka ei ole minun kanssani, se on minua vastaan“ on aina ollut kristittyjen vanha lempilause. Joko teosofein y. m. täytyy olla kadotuksen lapsia tahi – meidän kristinuskomme on erehtynyt. Mutta koska jälkimäinen on mahdottomuus, on edellinen päivän selvä totuus.

Mutta me uskomme, että jumalan salissa on sijaa kaikille, sekä kristityille että pakanoille. Ellei juuri semmoisia kuin nyt olemme, niin ainakin sitten, kun olemme ehtineet „kehittyä“ ja „tulla täydellisiksi“. Älköön tämä loukatko kristityitä, jotka uskovat, että he nyt jo Jeesuksen armon kautta voivat päästä karitsan yhteyteen. Emme tahdo sitä iloa heiltä kieltää. Uskokoot. Me uskomme, ettemme tarvitse kenenkään ihmisen eikä kenenkään jumalan pojan armoa voidaksemme seistä jumalan edessä. Me uskomme, että meidän vaelluksemme jumalan luo on samassa määrin varma, kuin me olemme rehellisiä totuuden etsijöitä, vilpittömiä hyvään pyrkijöitä ja himosta vapautuneita kauneuden ihailijoita, ja me uskomme, että me lähestymme jumalaa samassa määrin kuin me palvelemme ja rakastamme häntä hänen omassa ihmiskunnassaan ja hänen omassa luonnossaan.

Ja sentähden me ojennamme veljeskäden kaikille ihmisille, jotka C. Skovgaard-Petersenin tavalla koettavat parastaan ja panevat alttiiksi koko sydämensä ja koko sielunsa. Inhimillinen sydän on aina täynnä kauneutta, kun se perin pohjin paljastetaan, ja sentähden meillä sen paljastuksista on ylenmäärin oppimista.

Kehotamme kaikkia ruotsinkieltä taitavia lukijoitamme, joilla samalla on sielussaan vanhaa vetovoimaa kristinuskoa kohtaan, tutustumaan kirjaan ja asettamaan teosofista vakaumustaan koetukselle.

Pekka Ervast.